

Jan Kabát

HISTORIE PRÁVNICKÝCH SJEZDŮ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

MASARYKOVA
UNIVERZITA

HISTORIE PRÁVNICKÝCH SJEZDŮ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

MUNI
PRESS

Jan Kabát

HISTORIE PRÁVNICKÝCH SJEZDŮ

V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

MASARYKOVA UNIVERZITA

BRNO 2025

Kniha vyšla s finanční podporou České advokátní komory, Exekutorské komory České republiky, Notářské komory České republiky, Jednoty českých právníků a Unie podnikových právníků.

Monografie vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Aktuální problémy teorie a dějin práva číslo MUNI/A/1504/2023“ podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2024.

Masarykova univerzita knihu vydala ke 100. výročí konání II. sjezdu československých právníků v Brně a u příležitosti konání II. sjezdu českých právníků v roce 2025.

Knihu recenzovali: doc. JUDr. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

Vzor citace
Kabát, Jan. *Historie právnických sjezdů v českých zemích a na Slovensku*.
Brno: Masarykova univerzita, 2025. ISBN 978-80-280-0674-7.

© 2025 Masarykova univerzita
© 2025 Text Jan Kabát
© 2025 Fotografie, dokumenty Národní archiv, Masarykův ústav a archiv AV ČR, v. v. i., Archiv města Brno, Regionální muzeum v Chrudimi
© 2025 Layout Pavel Křepela

ISBN 978-80-280-0675-4 (online ; pdf)
ISBN 978-80-280-0674-7

https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M280-0675-2025

OBSAH

Předmluva 7

Úvodem 9

1 Pojem právnických sjezdů 13
1.1 Právnické sjezdy 14
1.2 Sjezdy dílčích právnických skupin 16
1.3 Právnické sjezdy v dalších evropských zemích 17

2 Vývoj českých a československých právnických sjezdů 19
2.1 Setkání českých právníků před Prvním vědeckým sjezdem v roce 1904 19
2.2 Inspirace a motivace k uspořádání prvního sjezdu českých právníků 23
2.3 I. vědecký sjezd českých právníků v Praze (1904) 25
2.4 II. sjezd československých právníků v Brně (1925) 36
2.5 III. sjezd československých právníků v Bratislavě (1930) 47
2.6 Konec sjezdů Právnické jednoty v meziválečném období 64
2.7 Poválečné snahy k obnovení právnických sjezdů 66
2.8 IV. sjezd československých právníků v Praze: Za socialistické právo! (1949) 67
2.9 Sjezd českých právníků (2022) 78
2.10 Přípravy II. sjezdu českých právníků (2025) 88

3 Další právnické sjezdy z období meziválečného Československa 91
3.1 I. sjezd právníků slovanských států v Bratislavě (1933) 91
3.2 I. odborový sjezd československých právníků v Praze (1936) 109
3.3 I. unifikační sjezd československých právníků v Bratislavě (1937) 119

4 Sjezdy slovenských právníků 135
4.1 Účel pořádání sjezdů 135
4.2 Průběh a věcná náplň jednotlivých sjezdů 138

5 Sjezdy německých právníků na území Československa 149
5.1 Němečtí právníci na území českých zemí a I. sjezd německých právníků v Karlových Varech (1923) 149
5.2 Ustanovení Stálého výboru sjezdu německých právníků v Československu a jeho činnost 154
5.3 Sjezdy německých právníků konané v letech 1925 až 1937 156
5.4 Význam a vliv sjezdů 162

6 Medailonky vybraných významných osobností právnických sjezdů 169
6.1 I. vědecký sjezd českých právníků v Praze (1904) 170
6.2 Sjezdy v meziválečném Československu (1918–1938) 180
6.3 IV. sjezd československých právníků v Praze (1949) 202
6.4 Německé sjezdy v meziválečném Československu (1923–1937) 207
6.5 Sjezd českých právníků v Praze (2022) 212

Závěrem 219

Resumé 223

Příloha – Tabulka s přehledem otázek, příspěvků a závěrů právnických sjezdů 226

Použité archivní zdroje 281

Použitá literatura 289

Zdroje obrazového materiálu 307

Jmenný rejstřík 313

PŘEDMLUVA

Je mi velkou ctí napsat předmluvu ke knize kolegy Jana Kabáta z Katedry dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, kterou v roce 2024 obhájil jako rigorózní práci, jejímž jsem byl oponentem.

Úspěch každé knihy závisí do jisté míry na volbě tématu. V této souvislosti se v případě právnických sjezdů na území českých zemí a Slovenska v první polovině dvacátého století jedná o problematiku, která jednak čtenáře z řad odborné právnické veřejnosti jistě zaujme a jednak nebyla dosud vůbec českou či československou právní historiografií podrobně zpracována.

Historie právnických sjezdů je fascinujícím tématem, které odráží nejen právní, ale i společenské a politické změny dané doby. Fenomén právnických sjezdů sehrál jistě zajímavou roli ve formování právního myšlení a praxe v našich zemích, především v meziválečném období. Jak autor ukazuje, právnické sjezdy nebyly jen místem setkávání právníků a diskusemi o právních otázkách. Byly také platformou pro výměnu právních názorů a zkušeností a přispěly k rozvoji právní vědy a praxe.

Tato kniha nabízí komplexní pohled na historii právnických sjezdů od jejich počátků ještě před vznikem samostatného československého státu až do konce čtyřicátých let minulého století. Autor pečlivě mapuje vývoj těchto sjezdů, přičemž klade důraz na jejich historický kontext, účely a mechanismy fungování. Věnuje se nejen celostátním právnickým sjezdům, ale i dílčím sjezdům, které se konaly v meziválečném Československu. Mezi ně náležely například sjezdy slovenských či německých právníků.

Pojednání o právnických sjezdech v českých zemích a na Slovensku v první polovině dvacátého století představuje z hlediska vývoje české (československé) právní vědy významné a komplexní téma, jehož zpracování vyžadovalo důkladný výzkum. Kromě archivního výzkumu to byla analýza dobové sekundární literatury, především pak článků a zpráv publikovaných v dobových právnických časopisech i v denním tisku.

Téma monografie lze považovat za aktuální, neboť zároveň zapadá do doby, kdy u nás v roce 2022 došlo k obnovení pořádání právnických sjezdů a na rok 2025 je

plánován další ročník. Tento návrat k organizování právnických sjezdů je důkazem jejich nadčasového významu a pokračující potřeby odborné diskuse mezi právníky. Jsem přesvědčen, že na připravovaném sjezdu nezůstane kniha bez odezvy, neboť jako výsledek mnohaleté práce, poctivého archivního výzkumu a osobního zaujetí autora nabízí nové a na jiných místech dosud neuveřejněné informace o minulých právnických sjezdech, k jejichž tradici se ty současné hlásí a navazují na ně.

Tímto děkuji autorovi za jeho pečlivou vědeckou práci a přínos české právní historiografii. Jsem rád, že práce vznikla na brněnské katedře právních dějin, kde vyrůstá nový právní historik, o kterém bude v dalších letech v české právní historiografii jistě ještě hodně slyšet.

Věřím, že kniha o historii právnických sjezdů v českých zemích a na Slovensku najde své místo jak mezi odborníky, tak i mezi studujícími a všemi, kdo se zajímají o historii práva a jeho vývoj v českých zemích a na Slovensku. Je to dílo, které si zaslouží pozornost nejen pro svou odbornou hodnotu, ale i pro svůj přínos k pochopení minulosti, jež formuje naši přítomnost.

S upřímným doporučením a přáním příjemného čtení

doc. JUDr. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M.
vedoucí Katedry dějin státu a práva
Právnické fakulty MU

ÚVODEM

„Sjezd právnický má v našem prostředí připomenouti veliký význam právnictva pro naši kulturu. Na sjezdu má právnictvo prokázati, že jde při zákonodárství o více než pouhé formulování nahodilých přání. Zároveň má míti sjezd též úkol sblížiti teoretiky a praktiky různých oborů v jeden společný celek.“

Jaromír Sedláček

Ještě donedávna byly právnické sjezdy, které se konaly v českých zemích a na Slovensku v první polovině 20. století, mezi českou a slovenskou odbornou právnickou veřejností téměř zapomenutým fenoménem. Teprve obnovený Sjezd českých právníků, který se konal v roce 2022 v Praze, připomněl historickou existenci právnických sjezdů ve snaze navázat na jejich odkaz.[1] V rámci obnoveného sjezdu pak zejména díky právnímu historikovi a emeritnímu ústavnímu soudci Stanislavu Balíkovi byla vůbec poprvé přiblížena i historie právnických sjezdů.[2] Do té doby se českými a československými právnickými sjezdy zabývali právní historici jen okrajově.[3]

1) Jak vyplývá z preambule sjezdového řádu. Viz Sjezdový řád [online]. *Jednota českých právníků*. [cit. 19. 1. 2024]. https://jednotaceskychpravniku.cz/sjezd-ceskych-pravniku/

2) Balík, S. Sjezd českých právníků. In: *Sjezd českých právníků 2022*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2022, s. 11–16.

3) Sporadicky a tendenčně se ve své publikaci o právnických sjezdech zmínil Václav Vaněček. Viz Vaněček, V. *České právnictví za kapitalismu*. Praha: Československá akademie věd, 1953, s. 124, 171–172. Další práce se týkají existence jen některých sjezdů. Ke slovenským sjezdům viz Zavacká, K. Právna veda na Slovensku v rokoch 1918–1938. In: Malý, K., Soukup, L. (eds.). *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě: [sborník příspěvků]*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 80–110. K německým sjezdům v Československu viz Míšková, A. Hlavní centra německých právních elit a jejich vývoj 1918–1938. In: Malý, K., Soukup, L. (eds.). *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě: [sborník příspěvků]*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 111–124. Dále též viz Slapnicka, H. Die deutschen Juristenvereine und Juristentage in der Tschechoslowakei. *Germanoslavica. Zeitschrift für germano-slawische Studien*. 1995, roč. 2, č. 1, s. 101–105.

Absence širšího pojednání o historickém vývoji tuzemských právnických sjezdů kontrastuje se situací v západních zemích, zejména v Německu, Rakousku či Švýcarsku, kde jsou právnické sjezdy již od druhé poloviny 19. století etablovanou diskusní platformou právníků. Právnické sjezdy konané v českých zemích a na Slovensku přitom ve srovnání se svými zahraničními protějšky nabízejí neméně přínosné závěry právních diskusí a inspirativní zkušenosti.

Monografie si klade za cíl poskytnout čtenáři ucelený přehled všech historicky uskutečněných celostátních právnických sjezdů v českých zemích a na Slovensku, a to včetně sjezdů slovenských a německých právníků. Zvláštní důraz je kladen na dobové účely těchto sjezdů a způsoby jejich fungování. Dále je analyzována organizace jednotlivých právnických sjezdů, jejich průběh a závěry. Na konci monografie je zařazen přehled právnických sjezdů na vymezeném území, který zahrnuje všechna sjezdová témata, soupis písemných příspěvků včetně jejich autorů a závěry jednotlivých sjezdů ve formě sjezdových usnesení.

Historický vývoj právnických sjezdů v českých zemích a na Slovensku se čtenářům zprostředkovává v návaznosti na nedávný Sjezd českých právníků z roku 2022, který byl jedním z impulsů k sepsání této monografie, a také v kontextu nadcházejícího II. sjezdu českých právníků, jenž se uskuteční v pražském Karolinu v roce 2025. Tato publikace je pak symbolicky vydána právě u příležitosti konání zmíněného druhého sjezdu a zároveň ke stému výročí II. sjezdu československých právníků, který se konal v roce 1925 v Brně.

Zpracování problematiky se opírá o archivní materiály shromážděné prostřednictvím výzkumu v Národním archivu České republiky (dále i NA), především ve fondech dobových ústředních státních orgánů, které dosud nebyly komplexně zpracovány. Monografie dále zahrnuje poznatky z odborné dobové sekundární literatury. Vzhledem k tomu, že se zaměřuje na právnické sjezdy primárně v kontextu jejich organizace, průběhů a závěrů, čemuž odpovídá i členění jednotlivých kapitol, opírá se dále o dobové zprávy publikované v právnických periodikách a o procesní pravidla sjezdů, známá jako sjezdové řády. Ve vztahu k sjezdovým závěrům čerpá především z rozsáhlých sjezdových publikací, které poskytují detailní přehled o výsledcích jednotlivých sjezdů. Text je navíc doplněn dochovanými dobovými snímky a obrazovým materiálem zachycujícím vybrané archiválie, což čtenářům umožňuje lepší představu o líčených skutečnostech a průběhu samotných právnických sjezdů. Kvalita snímků odpovídá stavu a technickým možnostem, které byly k dispozici v době jejich pořízení, i proto mohou některé snímky vykazovat drobné nedostatky, které jsou však součástí historického kontextu a autentického zachycení dobových reálií.

Rozvržení monografie reflektuje snahu o analytický a historický přístup ke sledovanému tématu. První kapitola je nejprve obecně věnována fenoménu sjezdů, které se ve druhé polovině 19. století staly ve střední Evropě oblíbenou součástí fungování různých spolkových, profesních či politických skupin. Poté je pozornost věnována právnickým sjezdům, a to v kontextu středoevropské tradice právnických

sjezdů, která se stala základem pro vznik českých a československých celostátních právnických sjezdů.

Klíčovou část textu tvoří rozsáhlá analýza čtyř číslovaných sjezdů organizovaných Právnickou jednotou.[4] Tyto čtyři sjezdy, uskutečněné v letech 1904, 1925, 1930 a 1949, reflektují nepravidelnou kontinuitu sjezdové tradice v Československu a ukazují na širší společenské a právní skutečnosti doby. Právnická jednota, která byla ve své době hlavním reprezentantem českých, moravských a později také slovenských právníků, svými aktivitami významně přispěla k vytváření odborných diskusí na aktuální právní témata, jak dokládá analýza jednotlivých sjezdů. Ke konci této části jsou zmíněny rovněž snahy o obnovení pořádání právnických sjezdů, včetně průběhu sjezdu v roce 2022 a příprav na II. sjezd českých právníků v roce 2025. Zahrnutím obou obnovených sjezdů usiluje monografie o lepší porozumění odkazu historických právnických sjezdů. Zároveň může sloužit i jako inspirace pro právnické sjezdy současné.

Vývoj sjezdů Právnické jednoty doplňuje pojednání o dalších celostátních právnických sjezdech z meziválečného období, které byly pořádány mimo rámec Právnické jednoty a měly často odlišný účel. Mezi ně patřily I. sjezd právníků slovanských států z roku 1933 v Bratislavě, I. odborový sjezd československých právníků z roku 1936 v Praze a I. unifikační sjezd československých právníků z roku 1937 v Bratislavě. Další kapitoly jsou věnovány sjezdům slovenských a německých právníků z meziválečného období Československa.

Na úplný závěr reflektuje monografie osobnosti, které sehrály klíčovou roli v rámci organizace a průběhu jednotlivých právnických sjezdů. Tato část se zaměřuje nejen na přínos jednotlivých osobností k organizaci sjezdů, ale také na jejich širší vliv na českou právní vědu a praxi. Důraz je kladen také na jejich odkaz, který může být inspirací i pro současnost.

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil svou hlubokou vděčnost všem, bez jejichž pomoci by tato monografie nemohla vzniknout.

Mé poděkování patří kolegům z Katedry dějin státu a práva Právnické fakulty MU, zejména Ondřeji Horákovi a Jaromíru Tauchenovi, za odborné vedení a cenné rady, kterými mě provázeli po celou mé práce. Za celkovou podporu si pak zvláště vážím pomoci Jaromíra Tauchena.

Upřímné poděkování náleží též předsedovi Pražského sdružení Jednoty českých právníků Martinu Foukalovi, který mi umožnil účastnit se přípravných výborů II. sjezdu českých právníků a prezentovat zde své poznatky o historii českých a československých právnických sjezdů.

4) Roku 1948 byl spolek znovu ustanoven jako Jednota československých právníků a v roce 1990 jako Jednota českých právníků.

Neméně si vážím ochoty archivářů státních archivů České republiky, zejména z Národního archivu, kteří mi zpřístupnili klíčové dobové materiály, o něž se tato publikace významně opírá. Srdečné poděkování patří také rodině Cyrila Bařinky za vřelé přijetí a laskavost, s jakou mi poskytla další cenné zdroje a materiály, které byly pro tuto monografii klíčové.

Zvláštní poděkování patří nakladatelství Masarykovy univerzity Munipress pod vedením paní ředitelky PhDr. Aleny Mizerové za profesionální koordinaci celého vydavatelského procesu a pečlivou redakční a ediční práci.

Tato kniha by nevznikla bez finanční podpory níže uvedených organizací. Tímto děkuji Právnické fakultě Masarykovy univerzity, která přispěla na realizaci knihy prostřednictvím projektu specifického výzkumu. Děkuji také právnickým profesním komorám a organizacím, které jako spoluorganizátorky II. sjezdu právníků v roce 2025 poskytly nezbytné finanční prostředky, konkrétně Jednotě českých právníků, České advokátní komoře, Exekutorské komoře České republiky, Notářské komoře České republiky a Unii podnikových právníků. Tato podpora je důkazem úcty k historickému odkazu právnických sjezdů, ale také snahy uvedených organizací navázat na sjezdovou tradici prostřednictvím obnovených sjezdů českých právníků.

POJEM PRÁVNICKÝCH SJEZDŮ

Před pojednáním o právnických sjezdech je vhodné vysvětlit samotný pojem „sjezdu“. Sjezdy obecně se v českých zemích staly oblíbeným formátem setkávání nejrůznějších profesních, zájmových či společenských skupin přibližně ve druhé polovině 19. století. I proto se jeví jako vhodné použít dobovou formulaci z Ottova slovníku naučného, který pojem „sjezd“ (lat. *conventus*) definuje jako “shromáždění, jehož účastníci, mající nějaký společný zájem, z různých stran se sjíždějí k poradám o společných záležitostech, přednáškám, výměně svých myšlenek apod.“[5]

Sjezdy různých skupin se staly fenoménem napříč střední Evropou rozrůstajícím se v mnoha oblastech lidské činnosti.[6] Pořádání sjezdů se vyvíjelo spolu s rozšiřováním společenských a spolkových aktivit,[7] které v rakouské monarchii zaznamenaly svůj rozmach s postupnou politickou liberalizací po skončení tzv. bachovského neoabsolutismu.[8] V tomto období se rozvinula také státní regulace spolčování, která vytvořila

5) *Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátý třetí díl.* Praha: J. Otto, 1905, s. 239.

6) Z velkého množství sjezdů lze pro představu uvést sjezdy českých farmaceutů konané od roku 1896, sjezdy českých hasičů konané od roku 1876, Sjezd českých lesníků z roku 1907 či Sjezd sdružených zahradníků zemí koruny české z roku 1898 a mnohé další. Viz Sjezd farmaceutů. *Časopis českého lékárnictva*. 1896, roč. 15, č. 19, s. 298–299. Jindra, J. A. Vývoj českého hasičstva. *Hasičský kalendář rodinný na obyčejný rok*. 1895, roč. 1, č. 1, s. 44. Sjezd českých lesníků. *Plzeňské listy*. 1907, roč. 43, č. 116 ze dne 24. 5. 1907, s. 4. Sjezd sdružených zahradníků zemí koruny české. *Listy pomologické*. 1898, roč. 22, č. 11 ze dne 1. 11. 1898, s. 169.

7) V předmětném období byl mimo jiné ustanoven jeden z nejstarších právnických spolků u nás, a to Právnická jednota v Praze dne 15. 12. 1864. Viz Právnická jednota v Praze. *Právník*. 1864, roč. 3, s. *253*–261. K obecnému rozmachu spolků v habsburské monarchii blíže Drašarová, E. Stát, spolek a spolčování [online]. *old.nacr.cz*. [cit. 26. 1. 2024]. http://old.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/1993/Drasarova.pdf

8) Fischerová, E. Rozvoj spolkové aktivity v Předlitavsku od druhé poloviny 19. století s důrazem na vznik a působení Národní jednoty pro východní Moravu. *Dvacáté století*. 2018, roč. 10, č. 2, s. 8. K pojmu „bachovský neoabsolutismus“ viz Schelle, K. Absolutismus bachovský (1851–1860). In:

příznivé podmínky pro rozvoj společenského života. V tomto smyslu je klíčový zákon č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovacím, spolu se zákonem č. 135/1867 ř. z., o právě shromažďovacím, oba ze dne 15. listopadu 1867. Zákony rozváděly ústavně garantovaná práva v rámci souboru ústavních zákonů tvořících tzv. prosincovou ústavu, tedy právo zřizovat spolky a právo shromažďovat se.[9]

Ve sjezdech se typicky shromažďovaly politické strany, profesní či zájmové skupiny. Jedním z prvních nejvýznamnějších sjezdů na území českých zemí a Slovenska byl Slovanský sjezd, který se uskutečnil roku 1848 v Praze.[10] Slovanský sjezd byl uspořádán za účelem sjednocení etnické a jazykové skupiny Slovanů v rámci rakouské monarchie v reakci na snahy o sjednocení Německa dle velkoněmecké koncepce a rovněž v reakci na vznik Frankfurtského sněmu. Forma průběhu sjezdů se po uskutečnění Slovanského sjezdu, alespoň v českých zemích, poměrně dobře ustálila. Šlo o formát zahrnující setkání a diskuse specifické skupiny jednotlivců ohledně předem stanovených otázek, které měly potenciál ovlivňovat další směrování této skupiny či jejího okolí. Cílem setkání tedy bylo dosáhnout jednotné orientace a postupů dané skupiny či organizace navenek.

1.1 Právnické sjezdy

Pokud jde o právnické sjezdy, lze je obecně definovat jako shromáždění právníků, která se pravidelně konají v určitých časových intervalech (např. v Německu každé dva roky). Jejich hlavním účelem je pečlivě zkoumat potřeby změn a doplnění platných právních předpisů, předkládat podněty pro další rozvoj právních norem, upozorňovat zákonodárce na obsahové mezery a nedostatky v právním systému a aktivně podporovat výměnu odborných názorů právníků ze všech profesních a společenských skupin.[11]

Napříč historickým vývojem se lze setkat s různými dobovými definicemi a účely právnických sjezdů. Kupříkladu profesor občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity Jaromír Sedláček definoval II. sjezd československých právníků

Schelle, K., Tauchen, J. (eds.). *Encyklopedie českých právních dějin. I. svazek, A–Č.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 174–183.

9) Nutno podotknout, že garantované právo se týkalo pouze Předlitavska, nikoliv uherských zemí.

10) Ačkoliv nešlo o sjezd, jehož hlavním smyslem byla právní či státní témata, není bez zajímavosti, že se sjezd zabýval také právnickými otázkami: „za jakých podmínek žádají Slované utvoření rakouského spolkového státu" a dále: „zdali mají výroky Frankfurtského parlamentu pro jakoukoliv část slovanského Rakouska nějakou právní závaznost". Blíže k tomu Tobolka, Z. *Slovanský sjezd v Praze roku* 1848. Praha: F. Šimáček, 1901, s. 73.

11) K definici právnického sjezdu byl použit popis užívaný současně působícím spolkem *Deutscher Juristentag e.V.*, který v Německu stále pravidelně pořádá právnické sjezdy. S velmi podobnou definicí se však lze setkat už u československých právníků. Viz Deutscher Juristentag e. V. *Über der Verein*. Online. [2024]. Dostupné z: https://djt.de/djt-e-v/der-verein/ueber-uns/. [6. 7. 2024].

v Brně z roku 1925 jako událost, jejímž vnějším účelem je poukázání na význam právnického stavu ve společnosti, státě a Evropě. Z hlediska vnitřních účelů považoval sjezd za sblížení teoretiků a praktiků různých oborů v rámci jednoho společného celku.[12] Sjezdový řád obnoveného sjezdu českých právníků konaného v roce 2022 pak k sjezdovým účelům ještě doplnil naplňování odpovědnosti právnické obce za dodržování principů právního státu, dělby moci a demokratického legislativního procesu při přijímaní zákonů a podzákonných norem.[13] Oproti tomu IV. sjezd československých právníků z roku 1949 výše uvedenou definici téměř nenaplňoval, neboť jeho smyslem bylo zejména se masově a oddaně přihlásit k nově vznikajícímu lidově demokratickému právnímu řádu.

Právnické sjezdy jinak obecně představují veřejná shromáždění, na která jsou zváni všichni, kdo dosáhli akademického vzdělání v oboru práva.[14] Obvykle jsou sjezdy organizovány právnickými organizacemi, které jsou založeny přímo za tímto účelem (jako je tomu například v Německu prostřednictvím spolku *Deutscher Juristentag e. V.*, eventuálně jako tomu bylo v meziválečném Československu v případě německých sjezdů prostřednictvím spolku *Ständige Vertretung des Deutschen Juristentages in der Tschechoslowakei*),[15] anebo které přijaly tento úkol za svůj (jako v případě českých a později československých právnických sjezdů organizovaných Právnickou jednotou, která historicky tvořila dojem spolku jednajícího jménem celého právnického stavu).

V kontextu obecného pojednání o právnických sjezdech je vhodné stručně představit jejich historicky ustálené způsoby fungování a průběhů. Je důležité si uvědomit, že každý sjezd má své orgány, které se různými způsoby a v souladu se svým posláním podílejí na jeho organizaci a odborném průběhu. Dle toho lze tyto orgány rozdělit na orgány organizační a odborné.[16] Před konáním sjezdu se obecně ustanoví organizační těleso pověřené přípravami celé akce, kterému pak náleží úkoly jako kompletní organizace sjezdu, stanovení jeho programu, jednacího řádu, sestavení sjezdového rozpočtu, zajištění personálního obsazení sjezdových orgánů a další organizačně-technické záležitosti k zajištění hladkého průběhu sjezdu.

Odborné orgány pak garantují odbornost sjezdových témat prostřednictvím stanovení sjezdových otázek, o kterých bude daný sjezd jednat, a dále průběh samotných jednání o těchto otázkách. Pokud jde o otázky, typicky se zaměřují na rozporné situace v právních řádech nebo na mezery v právních předpisech. V případě historických

12) Sedláček, J. Druhý právnický sjezd. *Časopis pro právní a státní vědu*. 1923, roč. 6, s. 164–165.

13) Viz § 2 odst. 1 sjezdového řádu Sjezdu českých právníků 2022. Viz *Sjezdový řád* [online].

14) Účastenství sjezdu se omezuje na podmínku právnického vzdělání. I proto byl zřejmě první český sjezd právníků v roce 1904 označen jako sjezd „všeprávnický".

15) V této práci je spolek označován volným překladem jako „Stálý výbor sjezdu německých právníků v Československu" nebo také jen jako „stálý výbor".

16) Lze se setkat i s případy, kdy tyto role v rámci ustanovených sjezdových orgánů splývají, jako tomu bylo v případě obnoveného českého sjezdu z roku 2022. Blíže k tomu níže.

českých a československých sjezdů šlo zpravidla o otázky interpretačně aplikační k vyjádření stanoviska, jak vykládat určitý institut či řešit určité situace,[17] anebo otázky legislativně doporučující, jakým způsobem byl měl být upraven právní řád či uzákoněn určitý institut.[18] Objevovaly se i otázky s vazbou k výkonu právnických povolání nebo k reformě právnického studia.

Vzhledem k tomu, že se sjezdů účastní stovky až tisíce právníků různých oborů a různého zaměření, bývají sjezdy rozmělněny do zvláštních sekcí rozdělených dle právních odvětví. V těchto sekcích účastníci sjezdu v diskusi blíže projednávají stanovené sjezdové otázky, ke kterým mohou být předem zpracovány vybrané referáty, ale není to nutností. Sekce poté prostou většinou přijímají usnesení o odpovědích na stanovené otázky. Tato usnesení jsou pak dodatečně, spíše formálně, přijímána dalším jednacím orgánem, kterým je plénum sjezdu skládající se ze všech účastníků sjezdu. Odpovědi na otázky diskutované během sjezdu, včetně záznamů ze sekčních diskusí, odůvodnění přijatých usnesení a případně i předem připravené referáty, bývají uveřejněny ve sjezdové publikaci.

1.2 Sjezdy jednotlivých právnických skupin

Vedle sjezdů, ke kterým byli povoláni všichni právníci, se na vymezeném území konaly také sjezdy jednotlivých skupin právníků. Tyto sjezdy lze kategorizovat podle národnosti účastníků (např. slovenské sjezdy, německé sjezdy), podle příslušnosti účastníků k určité profesní skupině (např. sjezdy stavovské, jako byly sjezdy advokátů, notářů nebo kupříkladu i sjezdy železničních právníků atd.) či politické straně (např. sjezdy právníků Sudetoněmecké strany, KSČ či Československé sociální demokracie). V monografii, s výjimkou slovenských a německých sjezdů, nebude o těchto sjezdech podrobněji pojednáno, neboť se svou lokální a komorní povahou, tématikou a personálním složením značně lišily od celostátních sjezdů, jež tvoří ústřední téma této publikace.

V současnosti sjezdovou činnost jednotlivých právnických skupin přirozeně nahradily četné odborné konference nad dílčími odbornými tématy pořádané nejrůznějšími právnickými uskupeními. Mezi právnickou veřejností jsou tyto konference dlouhodobě etablovány.[19] V uvedeném kontextu je možné je zahrnout do této podkapitoly o sjezdech jednotlivých právnických skupin, kterým se tato monografie nebude podrobněji věnovat.

17) Např.: „O konkurenci práv žalobních vzniklých z jediného trestního činu téhož pachatele.“ Srov. *Publikace prvního vědeckého sjezdu českých právníků: konaného v Praze ve dnech 21., 22. a 23. května 1904*. Praha: Nákladem sjezdu, 1904, s. 60.

18) Např.: „Doporučuje se rozšířiti zajištění pohledávek, a to zejména zajišťovacím převodem anebo zastavením věci bez skutečného odevzdání pouhým zápisem do veřejného rejstříku (rejstříková hypotéka)?“ Srov. *Druhý sjezd právníků československých: konaný ve dnech 31. května, 1. a 2. června 1925 v Brně*. Brno: Nákladem přípravného výboru druhého práv. sjezdu, 1925, s. 42.

19) S ohledem na téma této monografie lze jako jeden z příkladů z nepřeberného množství nejrůznějších právnických konferencí uvést mezinárodní Karlovarské právnické dny [něm. *Karlsbader Juris-*

1.3 Právnické sjezdy v dalších evropských zemích

Se sjezdovou činností právníků se lze setkat napříč celým evropským prostorem. Jako vůbec první se v Evropě začali v právnických sjezdech shromažďovat němečtí právníci, a to od roku 1860.[20] Původně měly sjezdy německých právníků za cíl přispět ke sjednocení práva v německých zemích, časem se ale ustálily jako součást německé právnické diskuse v souladu s výše citovanými účely.

Přibližně v období, kdy němečtí právníci začali s tradicí pořádání vlastních právnických sjezdů, rozhodli se tuto praxi následovat také právníci ve Švýcarsku,[21] Polsku,[22] Maďarsku[23] nebo ve Skandinávii.[24] Ke skutečnému rozmachu právnických sjezdů v Evropě došlo zejména v meziválečném období, kdy právnické sjezdy probíhaly kromě Německa, Polska, Československa, Švýcarska či skandinávských zemí také v Jugoslávii.[25]

V uvedeném výčtu evropských zemí absentuje Rakousko. Není bez zajímavosti, že rakouští právníci své samostatné právnické sjezdy začali pořádat až od roku 1961, kdy se ve Vídni konal I. sjezd rakouských právníků. Důvodem tohoto časového odstupu bylo to, že rakouští právníci se historicky cítili být přirozenou součástí německých sjezdů, kterých se pravidelně účastnili. Účast rakouských právníků na německých sjezdech v podstatě korespondovala s původním účelem německých sjezdů, který spočíval ve

tentage], které od roku 1991 pořádá stejnojmenný zapsaný spolek. Viz O společnosti – Karlovarské právnické dny [online]. *kjt.cz*. [cit. 26. 2. 2024]. http://www.kjt.cz/cs/kjt.php

20) K podrobné historii německých sjezdů viz Busse, F. (ed.). *150 Jahre Deutscher Juristentag: Festschrift Deutscher Juristentag 1860–2010*. München: C. H. Beck Verlag, 2010. Dále také viz Freuding, S. (ed.). *Der Deutsche Juristentag 1960 bis 2004*. München: C. H. Beck Verlag, 2006. O německých sjezdech a jejich vlivu na české právníky bude podrobněji pojednáno ještě níže v rámci podkapitoly o inspiracích českých právníků k uspořádání vlastního sjezdu.

21) První sjezd švýcarských právníků se konal v roce 1862 v Zürichu. Blíže k tomu Gschwend, L., Ingber, K., Wehrle, S. *150 Jahre Schweizerischer Juristenverein*. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2011, s. 22.

22) Vůbec první sjezd polských právníků společně s polskými ekonomy se konal už v roce 1887 ve Varšavě. V meziválečném Polsku se pak konaly celkem čtyři právnické sjezdy počínaje sjezdem ve Vilniusu v roce 1924, pokračujíce sjezdy v letech 1929, 1936 a 1939. Blíže k tomu Machnikowska, A. Zjazdy prawników polskich. *Palestra*. 2005, roč. 50, č. 5–6, s. 172–180.

23) První sjezd maďarských právníků se konal v roce 1896 v Budapešti, další sjezd pak v roce 1911, opět v Budapešti. Viz Tarnai, J. Ungarischer Juristentag. *Ungarische Rundschau für historische und soziale Wissenschaften*. 1912, roč. 1, s. 49–58.

24) V roce 1872 iniciovali dánští právníci uspořádání Prvního severského sjezdu, který se konal téhož roku v Kodani za účasti dánských, švédských a norských právníků. Viz Hofmann, F. Der erste nordische Juristentag. *Allgemeine Österreichische Gerichtszeitung*. 1873, roč. 24, č. 15, s. 57–58. Severské sjezdy se nakonec staly více než stoletou tradicí, ke které se brzy připojili i další skandinávští právníci. Blíže k tomu Carsten, G. Hundert Jahre Nordischer Juristentag: 1872–1972. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*. 1973, roč. 37, č. 1, s. 80–100.

25) V meziválečném Království Jugoslávie proběhlo celkem osm právnických sjezdů, které se staly počínaje rokem 1925 stálou institucí tamního veřejného právnického života. Viz Sjezd právníků království Jugoslávie v Novim Sadě. *Právník*. 1938, roč. 77, č. 7, s. 456.

snahách o sjednocení německého práva v souladu s velkoněmeckou koncepcí zahrnující i Rakousko s jeho právním řádem.[26] I proto se v mezidobí let 1860 až 1931 z celkem 36 německých sjezdů 5 konalo na území Rakouska.[27] I přestože se rakouští právníci do založení svých sjezdů účastnili sjezdů německých, historicky existovaly snahy o založení vlastního sjezdu mnohem dříve. Tyto snahy pak přímo souvisely s historií uskutečnění prvního českého právnického sjezdu, i proto bude o vývoji rakouských sjezdů pojednáno ještě níže.

Právnické sjezdy jsou v zemích západní Evropy již ustálenou institucí tamní právnické veřejnosti. Naopak v zemích střední a východní Evropy došlo v období po druhé světové válce k přerušení kontinuity pořádání právnických sjezdů, které probíhaly zejména v meziválečné době. V současné době se však v těchto zemích setkáváme s pokusy o obnovení tohoto typu shromažďování právníků. Ve stejném smyslu stojí za zmínku obnovený Sjezd českých právníků, který se v tuzemsku uskutečnil v roce 2022, stejně jako obnovený polský *Kongres Prawników Polskich*, který se poprvé konal v roce 2017 v Katovicích a na nějž navázaly další kongresy v roce 2019 v Poznani a v roce 2023 v Gdaňsku.[28]

26) Kiesow, R. M. Der Deutsche Juristentag – Ein Charaktebild – 1860 bis 2010. In: Busse, F. (ed.). *150 Jahre Deutscher Juristentag: Festschrift Deutscher Juristentag 1860–2010*. München: C. H. Beck Verlag, 2010, s. 17–18.

27) Der Österreichische Juristentag. Ein historischer Überblick [online]. *juristentag.at*. [cit. 26. 2. 2024]. https://www.juristentag.at/ueber-den-verein.html

28) Oficiální webové stránky polského kongresu nejsou ke dni 26. 2. 2024 dostupné. Informace o kongresech jsou však dohledatelné na webových stránkách hlavního pořadatele, kterým je sdružení polských soudců *Iustitia*. III Kongres Prawników Polskich [online]. *iustitia.pl*. 24. 5. 2023. [cit. 26. 2. 2024]. https://www.iustitia.pl/kongres-prawnikow-polskich